

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 122 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 122 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (toliau – įstatymo projektas) rengimą paskatino viešoje erdvėje pasirodžiusi informacija apie tai, kad prokuratūra negali apsaugoti vaikų nuo juos tvirkinusio asmens ir įrankių, izoliuoti jo nuo visuomenės, neturi, nes prašyti jo suimti pagal įstatymą nėra galimybės.

Analizuojant Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 122 straipsnyje nustatytus kardamosios priemonės – suėmimo pagrindus, pastebėtina, kad ikiteisminio tyrimo metu suimti įtariamąjį galima tik tuomet, jei jis vėl gali daryti sunkius ar labai sunkius nusikaltimus. Šio straipsnio nuostatose yra išskirti ir keli apysunkiai nusikaltimai, kada galima izoliuoti žmogų, tai – atvira vagystė, plėšimas, turto prievartavimas, ar turto niokojimas. Didžioji dauguma pastarųjų nusikaltimų susisjusi su nukentėjusiesiems padaroma materialine žala. Deja, nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, numatyti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 151¹ straipsnio 1, 2, 3 dalyse, 152 straipsnio, 152¹ bei 153 straipsnio 1 dalyje, nepatenka į Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 122 straipsnyje numatytas išimtis, nors vaikams, seksualinio pobūdžio nusikaltimų atvejais padaroma ženkliai didesnė nei materialinė žala. Mokslinės bendruomenės tyrimai rodo, kad seksualinis vaikų išnaudojimas padidina sunkių psichologinių sutrikimų tikimybę. Keista tai, jog vienai iš labiausiai pažeidžiamų socialinių grupių – vaikų teisių apsaugai – nėra skiriamas pakankamas dėmesys ir tokio nusikaltimo pakartotinio padarymo tikimybė, vadovaujantis minėtu Baudžiamojo proceso kodekso straipsniu, traktuojama kaip mažesnė ir sukelianti lengvesnes pasėkmes.

Atsižvelgiant į visą tai, siekiama sukurti teisinį reglamentavimą, kuris leistų ikiteisminio tyrimo metu, siekiant apsaugoti vaikus nuo juos tvirkinusio ar viliojusio asmens bei jo pakartotinių nusikalstamų veikų, taikyti jam kardomąją priemonę - suėmimą ir izoliuoti jį nuo visuomenės.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai.

Įstatymo projekto iniciatorius – Lietuvos Respublikos Seimo narys Vytautas Bakas.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai?

Pagal šiuo metu galiojantį Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 122 straipsnį, ikiteisminio tyrimo metu suimti įtariamąjį galima tik tuomet, kai pagrįstai manoma, kad įtariamasis

darys naujus nusikaltimus, jei yra duomenų, jog asmuo, įtariamas padaręs vieną ar kelis labai sunkius ar sunkius nusikaltimus arba Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 178 straipsnio 2 dalyje, 180 straipsnio 1 dalyje, 181 straipsnio 1 dalyje, 187 straipsnio 2 dalyje numatytus apysunkius nusikaltimus, iki nuosprendžio priėmimo gali padaryti naujų labai sunkių, sunkių ar šioje dalyje nurodytų apysunkių nusikaltimų. Be to, suėmimas gali būti skiriamas tik tiriant ir nagrinėjant bylas dėl nusikaltimų, už kuriuos baudžiamasis įstatymas numato griežtesnę negu vienerių metų laisvės atėmimo bausmę.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama?

Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad ikiteisminio tyrimo metu suėmimas įtariamajam gali būti paskirtas, kai pagrįstai manoma, kad jis darys naujus nusikaltimus, jei yra duomenų, jog asmuo, įtariamas padaręs vieną ar kelis labai sunkius ar sunkius nusikaltimus arba Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 151¹ straipsnio 1, 2, 3 dalyse, 152 straipsnio, 152¹ straipsnio, 153 straipsnio 1 dalyje, 178 straipsnio 2 dalyje, 180 straipsnio 1 dalyje, 181 straipsnio 1 dalyje, 187 straipsnio 2 dalyje numatytus apysunkius ir nesunkius nusikaltimus bei baudžiamuosius nusižengimus, iki nuosprendžio priėmimo gali padaryti naujų labai sunkių, sunkių ar šioje dalyje nurodytų apysunkių ir nesunkių nusikaltimų bei baudžiamųjų nusižengimų, taip pat jei yra duomenų, kad būdamas laisvėje asmuo, įtariamas grasinimu ar pasikėsinimu padaryti nusikaltimą, gali tą nusikaltimą padaryti.

Taip pat Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad suėmimas gali būti skiriamas tiriant ir nagrinėjant bylas dėl nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui.

Tokiu būdu būtų sudarytos teisinės galimybės ikiteisminio tyrimo metu, siekiant apsaugoti vaikus nuo juos tvirkinusio ar viliojusio asmens bei jo pakartoninių nusikalstamų veikų taikyti įtariamajam kardomąją priemonę – suėmimą ir izoliuoti jį nuo visuomenės.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta?

Priėmus Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai?

Įstatymas turės teigiamą poveikį kriminogeninei situacijai. Sudarius teisines galimybes ikiteisminio tyrimo metu, taikyti asmeniui įtariamam padarius nusikaltimą, susijusį su lytinės aistros

tenkinimu, pažeidžiant nepilnamečio asmens seksualinio apsisprendimo laisvę ir (ar) neliečiamumą, o taip pat jaunesnio negu šešiolikos metų asmens tvirkinimu, kardomąją priemonę - suėmimą ir izoliuoti jį nuo visuomenės, siekiant apsaugoti vaikus nuo juos tvirkinusio asmens bei jo pakartotinių nusikaltamų veikų.

Įstatymas įtakos korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai?

Įstatymų projektas neturės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams?

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą: kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios?

Priėmus Įstatymo projektą, galiojančių teisės aktų keisti ar panaikinti nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka?

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus?

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir yra suderintas su Europos Sąjungos teisės aktais.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti?

Nenumatoma.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)?

Įstatymui įgyvendinti papildomų biudžeto lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas ir sritis.

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną Eurovoc: „Baudžiamojo proceso kodeksas“, „suėmimas“, „žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvė ir neliečiamumas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.

Seimo nariai